

Marcin Kolasa (Muzeum Historii Kielc)

Nabytki Muzeum Historii Kielc w 2024 r.

Streszczenie: W artykule przedstawiono najważniejsze obiekty, które trafiły do Muzeum Historii Kielc od stycznia do końca grudnia 2024 r.

Słowa kluczowe: muzealnictwo, zbiory, kolekcje, pamiątki rodzinne

W 2024 r. w Muzeum Historii Kielc wpisano do zbiorów 275 pozycji inwentarzowych (730 eksponatów), z czego 41 obiektów trafiło do księgi inwentarzowej *Historia*, 52 do księgi inwentarzowej *Sztuka* oraz 182 do księgi pomocniczej.

Muzeum Historii Kielc otrzymało kilka interesujących zbiorów pochodzących zarówno z prywatnych kolekcji, jak i stanowiących pamiątki rodzinne czy też zasób szkolnej izby pamięci.

Do muzeum trafił ciekawy zbiór pamiątek związanych z Juliuszem Potockim. W dwudziestoleciu międzywojennym pełnił on obowiązki prezydenta Kielc, był także wieloletnim wiceprezydentem. Część to przedmioty osobiste używane przez Potockiego. Są wśród nich dwa kapelusze w typie melonika, wykonane w znanej kapeluszniczej firmie J. Hückel Söhne. Jeden zakupiono w sklepie Róży Wallisch mieszczącym się przy ul. Sienkiewicza 27 w Kielcach, o czym świadczy napis na podszewce. Na tzw. potniku widnieją też dwie wpinki z literami „J” i „P” (wskazujące na inicjały właściciela, czyli Juliusza Potockiego). Drugi kapelusz jest identyczny w formie, został jednak zakupiony w sklepie Romana Cieszkowskiego w Warszawie. Kolejnym osobistym akcesorium jest drewniana laska. O zamiłowaniu sportowych świadczy pochodząca z początku XX w. drewniana rakietka tenisowa wykonana w firmie Wright & Ditson Co. w Bostonie. Umieszczona jest w skręcanej metalowymi śrubami drewnianej ramie. Drewniane rakiety przechowywano w takich ramach, by zapobiec deformacjom. Z akcesoriów sportowych wymienić należy też dwie pary kijków narciarskich wykonanych z bambusa. Wśród wielu variów w zbiorze tym znajdują się: aparat mieszkowy wraz z drewnianym statywem, korkownica, puszki na herbatę i puszka na tytoń, 2 plecaki, huśtawka, 2 kłódki, 2 ściski stolarskie i 3 świdry, kula żelazna, kaczka sanitarna, tara do prania, żelazko z zestawem 3 dusz, kanka na mleko, abakus (liczydło), dzwonek na biurko, walizka fibrowa, latarenka adresowa, wizytówka mosiężna na drzwi, flaga białoczerwona na drewnianym drzewcu oraz zestaw szklanych bombek i dzban na wodę z Fabryki Wyrobów Fajansowych w Skawinie. Interesującymi eksponatami są też niewątpliwie dwa wazony wykonane z łusek pocisków artyleryjskich z czasów I wojny światowej. Wśród pozyskanych obiektów znajdują się także rozmaite butelki na wyroby spożywcze i apteczne, w tym dwie butelki po winie ze Składu Win,

Wódek, Towarów Kolonialnych i Delikatesów Teofila Brzeźnickiego znajdującego się przy ul. Hipotecznej 13 oraz butelka (tzw. krachla) z Fabryki Win Owocowych i Wód Mineralnych Jerzego Borchólskiego, zamykana porcelanowym korkiem z nazwą producenta, a także buteleczki na leki z apteki Stefana Artwińskiego, ze składu aptecznego Zdzisława Hojnowskiego, z apteki Jana Krzanowskiego oraz ze Składnicy Sanitarnej PCK w Kielcach. W zbiorze znajduje się także broszura *Kształcenie starszyny harcerek* z 1936 roku oraz dwa dokumenty: dyplomy nadania Krzyża Niepodległości dla Eugenii z Potockich Lipskiej i jej męża Tadeusza Lipskiego. Całość dopełniają dwie fotografie: duży portret Juliana Potockiego (ojca Juliusza) oraz zdjęcie przedstawiające Juliusza Potockiego z grupą urzędników. Szerzej o tych pamiątkach pisał Bartłomiej Tambor w artykule *Zbiór eksponatów związanych z rodziną byłego prezydenta Kielc Juliusza Potockiego*¹.

W 2024 r. do muzeum trafił też zbiór materiałów związanych z kpt. Kazimierzem Feliksem Korzeniowskim, którego z Kielcami łączy służba w 4 pułku piechoty Legionów. Wśród pamiątek przekazanych przez rodzinę znajdują się m.in.: fotografie, dokumenty, listy i pocztówki. Z okresu służby w kieleckim garnizonie zachowała się też czapka z dystynkcjami kapitana, zbiór karykatur oficerów i podoficerów 4 pp Leg., a z dokumentów m.in. karta z dziennika zajęć żołnierzy 4 pp Leg. w koszarach na poligonie oraz życzenia imieninowe od dowódcy pułku ppłk. Bolesława Ostrowskiego. Bardziej szczegółowe informacje na temat zbioru pamiątek i postaci kpt. K. Korzeniowskiego znaleźć można w niniejszych „Studiach Muzealno-Historycznych” w artykule Magdaleny Lang-Treli *Kazimierz Feliks Korzeniowski (1898–1948). Wątki biograficzne w spuściźnie rodzinnej znajdującej się w zbiorach Muzeum Historii Kielc*.

Z prywatnej kolekcji do muzeum trafiły zdjęcia z atelier kieleckich fotografów (Stanisława Rachalewskiego, Stanisława Saneckiego, Adama Badziana i Kopla Gringrasa). Ponadto cenne archiwalia, a wśród nich: akt nominacji Szczepana Sobalkowskiego na biskupa pomocniczego diecezji kieleckiej, wystawiony przez papieża Piusa XII, kopia listu kardynała Stefana Wyszyńskiego do ks. Jana Jaroszewicza informującego o jego konsekracji i o mianowaniu go biskupem pomocniczym diecezji kieleckiej, a także trzy księgi cechowe z lat 1945–1948.

Zespół Placówek Oświatowych nr 2 w Kielcach przekazał zbiór ponad 400 pamiątkowych przedmiotów pochodzących z dawnej szkolnej Izby Pamięci. Muzeum otrzymało w darze przedmioty związane z historią szkoły, Kielc i regionu. Są wśród nich m.in.: sztandary Zespołu Szkół Zawodowych FŁT ISKRA – Kielce i Zespołu Szkół Budowlanych, memorabilia sportowe, w tym puchary nagrodowe zdobyte przez uczniów, ciekawy zbiór przypinek, odznak i medali wojskowych oraz organizacji społecznych i szkół. Znalazły się tam też medale okolicznościowe przekazane szkole przez znanego kieleckiego kolekcjonera Tadeusza Rolaka. Dużą część daru stanowią przedmioty, dokumenty i fotografie związane z okresem II wojny

1 B. Tambor, *Zbiór eksponatów związanych z rodziną byłego prezydenta Kielc Juliusza Potockiego*, „Studia Muzealno-Historyczne. Rocznik Muzeum Historii Kielc” 2024, t. 16, s. 181–198.

światowej. Są wśród nich interesujące dla badaczy listy z obozów jenieckich, karty pocztowe z obozu zagłady Auschwitz i karty rozpoznawcze. O represjach okupanta przypomina zachowana tablica z pomnika przy ul. Urzędniczej z nazwiskami członków podziemia zabitych przez Niemców. Pasjonaci militariów znajdą w zbiorze liczne elementy żołnierskiego umundurowania, wyposażenia i broni.

W zasobie muzeum znalazło się wiele interesujących variów. Wśród nich znajduje się pojemnik na medykamenty, tzw. pigularz, oraz rozmaite buteleczki, w większości apteczne, ale też po płynie do usuwania plam czy po perfumach. Wśród nich najciekawsze to: buteleczka z wyposażenia wojsk Wehrmachtu po sodzie oczyszczonej oraz, również pochodząca z czasów II wojny światowej, butelka z kieleckiej Wytwórni M. Długiewicza po „Namiastce herbaty”. Był to tzw. erzac, czyli wyrób, który miał zastępować oryginalny produkt.

Pozyskano też cegłę z cegielni Ludwika Stumpfa, z wytłoczonym nazwiskiem właściciela. Znaleziono ją na obszarze dawnej posesji rodziny Stumpfów przy skrzyżowaniu dzisiejszej ul. Ogrodowej i Jana Pawła II. Na tym terenie w latach 1869–1872 Stumpf wybudował dworek oraz browar.

Ciekawostką jest tzw. dipole odbijające z amerykańskiego bombowca Boeing B-17 G, który awaryjnie lądował w Zgórsku koło Kielc 15 marca 1945 r. Jest to wiązka aluminiowych pasków o szerokości 1 mm, którą w razie ostrzału załoga samolotu wyrzucała w powietrze jako chmurę celów pozornych. Na ekranie radaru wroga powodowało to zakłócenia obrazu i wyglądało jak grupa kolejnych celów.

Do zbiorów trafiła także rzadko spotykana pralka pulsacyjna wyprodukowana w 1955 r. przez Spółdzielnię Pracy „Elektromedyczna” w Warszawie. Powstało w sumie zaledwie sto sztuk, a dystrybucją zajęły się Centralne Domy Towarowe. Model pralki opracował inż. Roman Buchowski. Urządzenie należało umieścić w miednicy z ciepłą wodą z detergentem. Pranie odbywało się dzięki wibrowaniu rdzenia elektromagnetycznego urządzenia, co powodowało wnikanie wody między włókna odzieży.

Muzeum otrzymało również pamiątkowy bloczek z granitu, pochodzący z tego samego bloku, z którego wykonano pomnik gen. Bolesława Roi w Sachsenhausen, projektu Pawła Pietrusińskiego. Na jednej ze ścian widnieje generalski wężyk i tekst:

145. ROCZNICA URODZIN/ GENERAŁA DYWIZJI/ BOLESŁAWA JERZEGO ROI/ 4.IV.1876 – 27.V.1940/ ...Byłem i umrę Polskim generałem/ gen. dyw. Bolesław Jerzy Roja, 27 v 1940 r., KL SACHSENHAUSEN/ Kielce, 11 listopada 2021 r.

Na kolejnej ścianie: wężyk generalski i tekst:

WYBITNY OFICER LEGIONOWY/ BOHATER WALK O NIEPODLEGŁOŚĆ
OJCZYZNY/ ORGANIZATOR 4. PUŁKU PIECHOTY LEGIONÓW
POLSKICH/ WSPÓŁTWÓRCA ODRODZONEGO WOJSKA POLSKIEGO/
DOWÓDCA OKRĘGU GENERALNEGO KIELCE/ POSEŁ NA SEJM

II RZECZYPOSPOLITEJ/ CZŁOWIEK HONORU ZA ŻYCIA, AŻ DO
HEROICZNEJ ŚMIERCI/ DNIA 27 MAJA 1940 R. W NIEMIECKIM OBOZIE/
KONCENTRACYJNYM KL SACHSENHAUSEN/ ORANIENBURG, NIEMCY

Na trzeciej ścianie tekst:

KOSTKA PAMIĄTKOWA – GRANIT TOŁKOWSKI/ Z KTÓREGO WYKONANO
UPAMIĘTNIE NIE/ GENERAŁA DYWIZJI BOLESŁAWA JERZEGO ROI/
NA HISTORYCZNYM BUDYNKU/ DOWÓDZTWA 2. DYWIZJI PIECHOTY
LEGIONÓW/ PRZY UL. KAPITULNEJ/ INICJATORZY UPAMIĘTNIE NIA:
STOWARZYSZENIE PAMIĘCI I TRADYCJI/ im. JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO/
W KIELCACH

W owalu znajduje się stylizowana szabla. Obok logo „SRH 4 pp Leg.
STOWARZYSZENIE REKONSTRUKCJI/ HISTORYCZNEJ 4. PUŁKU
PIECHOTY/ LEGIONÓW W KIELCACH”. Na ostatniej ścianie, wężyk generalski
i symbolicznie odwzorowana odznaka pamiątkowa 4 pp Leg., oraz napis:

ODZNAKA PAMIĄTKOWA/ 4. PUŁKU PIECHOTY LEGIONÓW POLSKICH/
W OKRESIE I WOJNY ŚWIATOWEJ/ 4. PUŁKU PIECHOTY LEGIONÓW/
STACJONUJĄCEGO W KIELCACH W OKRESIE II RP

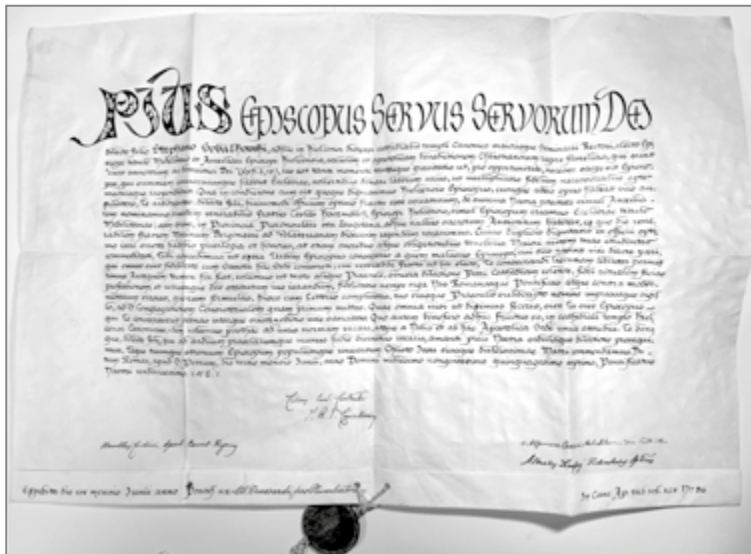
Oprócz wspomnianych wcześniej medali pamiątkowych z kolekcji Tadeusza
Rolaka muzealną kolekcję sztuki powiększyło popiersie Bolesława Prusa i poświę-
cona mu mosiężna tablica pamiątkowa. Poza tym do zbiorów trafiło kilka obrazów
olejnych kieleckiego malarza Zbigniewa Kurkowskiego (*Karczówka* 1996, *Nidzica*
1996, *Bukiet* 1979) oraz dwa rysunki tuszem Piotra Wollenberga (*Pałac biskupów
krakowskich* 1980 i *Katedra* 1979).

O autorze:

Marcin Kolasa – kierownik Działu Gromadzenia i Dokumentacji w Muzeum Historii
Kielc, autor opracowań i wystaw muzealnych. Zainteresowania badawcze: historia
Kielc i regionu ze szczególnym uwzględnieniem XX w., fotografia historyczna.
e-mail: kolasa@mhki.kielce.eu

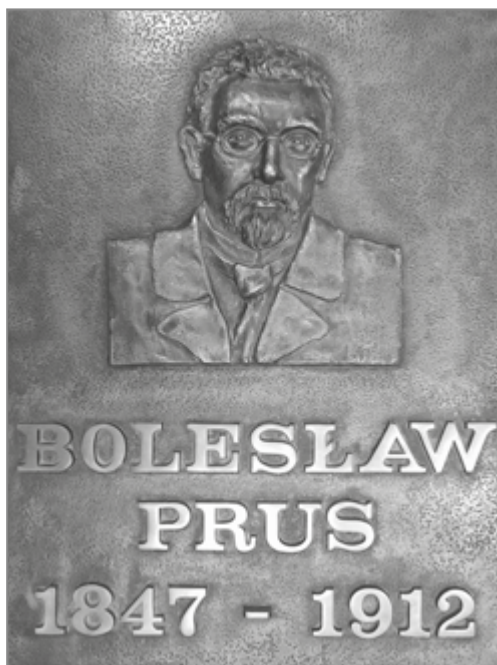
1. Juliusz Potocki (w środku) z grupą osób, fot. Stanisław Sanecki, Busko, Kielce, początek XX w.
Źródło: MHKi/H/275.

2. List skierowany do ks. Jana Jaroszewicza informujący o jego konsekracji biskupiej oraz mianowaniu go biskupem pomocniczym diecezji kieleckiej, 1958 r. Źródło: MHKi/H/2785.

3. Popiersie Bolesława Prusa, 2 poł. XX w. Źródło: MHKi/S/984.

4. Tablica pamiątkowa Bolesław Prus 1847–1912, 2 poł. XX w. Źródło: MHKi/S/985.

5. Pralka pulsacyjna, prod. Spółdzielnia Pracy „Elektromedyczna”, Warszawa 1955 r. Źródło: MHKi/H/2745.

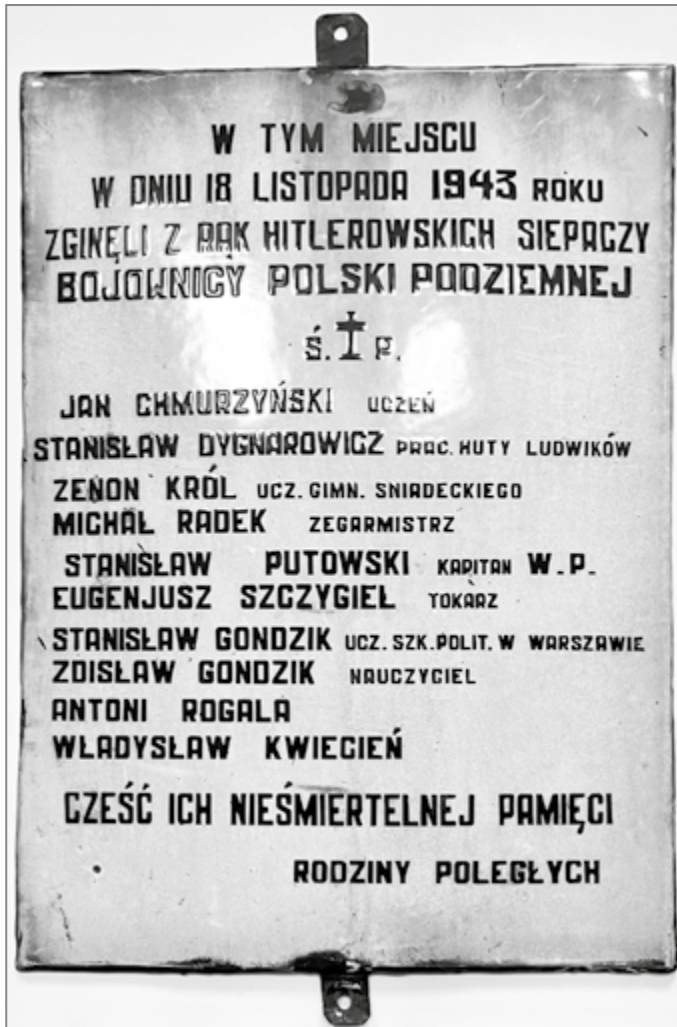
6. Piotr Wollenberg, *Katedra*, rysunek tuszem, Kielce 1979 r. Źródło: MHKi/S/990.

7. Piotr Wollenberg, *Pałac Biskupów Krakowskich*, rysunek tuszem, Kielce 1980 r. Źródło: MHKi/S/989.

8. Medale okolicznościowe ze szkolnej Izby Pamięci Zespołu Placówek Oświatowych nr 2 w Kielcach, 1950–1988. Źródło: MHKi/S/941–959.

9. Tablica z pomnika przy ul. Urzędniczej z nazwiskami członków Podziemia zabitymi przez Niemców, Kielce po 1945 r. Źródło: MHKi/H/2781.

10. Korkownica do butelek. Kielce, lata 30. XX w. Źródło: MHKi/Pom/234.

11. Sztandar Zespołu Szkół Budowlanych z drzewcem, Kielce 1975 r. Źródło: MHKi/H/2779.